ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PAOLO MENGOZZI
της 14ης Ιανουαρίου 2010[1]

I — Εισαγωγή

1. Με διάταξη της 30ής Απριλίου 2008, το House of Lords (Ηνωμένο Βασίλειο) υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 881/2002 του Συμβουλίου, της 27ης Μαΐου 2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 467/2001 του Συμβουλίου, για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν[2] (στο εξής: κανονισμός 881/2002 ή κανονισμός).

2. Το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της ισχύος του άρθρου 2, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των M, A και MM (στο εξής: αναιρεσείουσες) και του Her Majesty's Treasury (Υπουργείου Οικονομικών του Ηνωμένου Βασιλείου, στο εξής: Treasury) σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής των προβλεπόμενων από την εν λόγω διάταξη απαγορεύσεων επί των κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας που δικαιούται η σύζυγος προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο που κατήρτισε η επιτροπή κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών κατ' εφαρμογήν του ψηφίσματος 1267 (1999).

II — Κανονιστικό πλαίσιο αναφοράς

Α — *Τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών*

3. Στις 16 Ιανουαρίου 2002 το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (στο εξής: Συμβούλιο Ασφαλείας) εξέδωσε το ψήφισμα 1390 (2002), το οποίο καθορίζει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν, των μελών της οργανώσεως Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν, καθώς και των λοιπών προσώπων, ομάδων, επιχειρήσεων και

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.
2 — ΕΕ L 139, σ. 9.

φορέων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο ο οποίος καταρτίσθηκε κατ' εφαρμογήν των ψηφισμάτων 1267 (1999) και 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας και ο οποίος ενημερώνεται τακτικώς από την επιτροπή κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας (στο εξής: επιτροπή κυρώσεων) που συνεστήθη δυνάμει του ψηφίσματος 1267 (1999).

4. Κατά την παράγραφο 2, στοιχείο a, του ψηφίσματος 1390 (2002), όλα τα κράτη οφείλουν:

«[ν]α δεσμεύσουν αμελλητί τα κεφάλαια και λοιπά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ή οικονομικούς πόρους των εν λόγω ατόμων, ομάδων, επιχειρήσεων και φορέων, συμπεριλαμβανομένων των κεφαλαίων που προέρχονται από αγαθά που ανήκουν στους ίδιους ή που ελέγχονται, άμεσα ή έμμεσα, από αυτούς ή από πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό τους ή κατ' εντολήν τους, και να μεριμνήσουν ώστε ούτε τα κεφάλαια αυτά ούτε άλλα κεφάλαια, χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ή οικονομικοί πόροι να διατίθενται, άμεσα ή έμμεσα, προς όφελος των προσώπων αυτών, εκ μέρους πολιτών τους ή εκ μέρους προσώπων ευρισκομένων στο έδαφός τους»[3].

5. Στις 20 Δεκεμβρίου 2002 το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε το ψήφισμα 1452 (2002), το οποίο επιτρέπει ειδικές εξαιρέσεις από τα περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν με το ψήφισμα 1390 (2002).

6. Η παράγραφος 1 του ψηφίσματος 1452 (2002) ορίζει ότι η υποχρέωση δεσμεύσεως των κεφαλαίων δεν εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων:

«επί των κεφαλαίων και των λοιπών χρηματοοικονομικών στοιχείων ή οικονομικών πόρων που έχουν χαρακτηρισθεί από το ενδιαφερόμενο κράτος ή τα ενδιαφερόμενα κράτη ως αναγκαία (α) για την κάλυψη βασικών δαπανών, […] υπό τον όρο ότι το ενδιαφερόμενο κράτος ή τα ενδιαφερόμενα κράτη ενημερώνουν προηγουμένως την επιτροπή [...] για την πρόθεσή του/τους να επιτρέψουν, ενδεχομένως, την πρόσβαση στα εν λόγω κεφάλαια, περιουσιακά στοιχεία ή πόρους […].»

Β — *Η κανονιστική ρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*

7. Κατ' εφαρμογήν του ψηφίσματος 1390 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 27 Μαΐου 2002 την κοινή θέση 2002/402/ΚΕΠΠΑ, περί περιοριστικών μέτρων κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν, των μελών της οργάνωσης Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν και λοιπών προσώπων,

3 — Η μετάφραση όλων των διατάξεων των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας που παρατίθενται στις παρούσες προτάσεις βασίζεται στο αγγλικό κείμενο.

ομάδων, επιχειρήσεων και άλλων φορέων που συνδέονται μαζί τους, και περί καταργήσεως των κοινών θέσεων 96/746/ΚΕΠΠΑ, 1999/727/ΚΕΠΠΑ, 2001/154/ΚΕΠΠΑ και 2001/771/ΚΕΠΠΑ [4].

8. Κατά το άρθρο της 1, η κοινή θέση 2002/402 «εφαρμόζεται στον Οσάμα Μπιν Λάντεν, τα μέλη της οργάνωσης Αλ Κάιντα και στους Ταλιμπάν και λοιπά πρόσωπα, ομάδες, επιχειρήσεις και άλλους φορείς που συνδέονται μαζί τους, όπως απαριθμούνται στον κατάλογο ο οποίος καταρτίσθηκε σύμφωνα» με τα ψηφίσματα 1267 (1999) και 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας. Το άρθρο 3 της κοινής θέσεως ορίζει:

«Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενεργώντας στο πλαίσιο των εξουσιών που της απονέμει η [Σ]υνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας:

— διατάσσει τη δέσμευση των κεφαλαίων και λοιπών χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ή οικονομικών πόρων των προσώπων, ομάδων, επιχειρήσεων και άλλων φορέων που αναφέρονται στο άρθρο 1,

— διασφαλίζει ότι δεν διατίθενται [άμεσα ή έμμεσα] σε πρόσωπα, ομάδες, επιχειρήσεις και άλλους φορείς που αναφέρονται στο άρθρο 1, ή υπέρ αυτών, κεφάλαια, άλλα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ή οικονομικοί πόροι.»

9. Κατόπιν της κοινής θέσεως 2002/402, στις 27 Μαΐου 2002, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό 881/2002, ο οποίος, όπως προκύπτει, ιδίως, από τις τέσσερις πρώτες αιτιολογικές του σκέψεις, σκοπεί στην υλοποίηση του ψηφίσματος 1390 (2002) όσον αφορά το έδαφος της Κοινότητας.

10. Κατά το άρθρο του 1 κανονισμού 881/2002 και για τους σκοπούς του ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

«1. Ως “κεφάλαια” νοούνται τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και τα οικονομικά οφέλη κάθε είδους, όπως, μεταξύ άλλων, μετρητά, επιταγές, χρηματικές απαιτήσεις, τραβηκτικές, εντολές πληρωμής και άλλα μέσα πληρωμών· καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα ή άλλες οντότητες, υπόλοιπα λογαριασμών, απαιτήσεις και τίτλοι απαιτήσεων· δημοσίως και ιδιωτικώς εμπορεύσιμοι τίτλοι και χρεωστικοί τίτλοι, μεταξύ των οποίων μετοχές, συμμετοχικοί τίτλοι, πιστοποιητικά χρεογράφων, ομολογίες, γραμμάτια, ενεχυρόγραφα (warrants), ομόλογα, συμβάσεις παραγώγων μέσων·

4 — ΕΕ L 139, σ. 4.

τόκοι, μερίσματα ή άλλα έσοδα ή υπεραξίες που προέρχονται ή δημιουργούνται από περιουσιακά στοιχεία· πιστώσεις, δικαιώματα συμψηφισμού απαιτήσεων, εγγυήσεις, ή άλλες χρηματοοικονομικές δεσμεύσεις· πιστωτικές επιστολές, φορτωτικές, πωλητήρια συμβόλαια· τα έγγραφα που αποδεικνύουν δικαιώματα σε κεφάλαια ή χρηματοοικονομικούς πόρους και κάθε άλλο μέσο χρηματοδότησης εξαγωγών.

2. Κανένα κεφάλαιο δεν διατίθεται, άμεσα ή έμμεσα, σε οποιοδήποτε ή προς όφελος οποιουδήποτε από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τις ομάδες ή τις οντότητες που ορίζονται από την επιτροπή κυρώσεων και περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι.

2) Ως "οικονομικοί πόροι" νοούνται κάθε είδους περιουσιακά στοιχεία, υλικά ή άυλα, κινητά ή ακίνητα, τα οποία δεν είναι κεφάλαια αλλά μπορεί να χρησιμοποιούνται για την απόκτηση κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών.

3. Δεν διατίθενται οικονομικοί πόροι άμεσα ή έμμεσα προς οιοδήποτε ή προς όφελος οιουδήποτε από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τις ομάδες ή τις οντότητες που ορίζονται από την επιτροπή κυρώσεων και περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι, για την απόκτηση, από το εν λόγω πρόσωπο, ομάδα ή οντότητα, κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών.»

[...]»

11. Το άρθρο 2 του κανονισμού ορίζει:

12. Το άρθρο 8 του κανονισμού έχει ως εξής:

«1. Δεσμεύονται όλα τα κεφάλαια και οικονομικοί πόροι που ανήκουν ή βρίσκονται στην ιδιοκτησία ή κατοχή φυσικού ή νομικού προσώπου, ομάδας ή οντότητας που ορίζεται από την επιτροπή κυρώσεων και περιλαμβάνεται στον κατάλογο που αναφέρεται στο παράρτημα Ι.

«Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη αλληλοενημερώνονται αμέσως για τα μέτρα που λαμβάνονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού και ανταλλάσσουν κάθε πληροφορία που διαθέτουν σχετικά με τον παρόντα κανονισμό […].»

13. Το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει:

«Κάθε κράτος μέλος καθορίζει τις επιβλητέες κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του παρόντος κανονισμού. Οι κυρώσεις αυτές είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.»

14. Το παράρτημα I του κανονισμού περιλαμβάνει τον «κατάλογο των [...] προσώπων, ομάδων και οντοτήτων» για τον οποίο γίνεται λόγος στο άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού.

15. Στις 27 Φεβρουαρίου 2003 το Συμβούλιο εξέδωσε τα αναγκαία νομοθετικά μέτρα για την εφαρμογή των ανθρωπιστικού χαρακτήρα εξαιρέσεων που προβλέπει το προαναφερθέν με το σημείο 5 των προτάσεων ψήφισμα 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας, ήτοι την κοινή θέση 2003/140/ΚΕΠΠΑ, σχετικά με εξαιρέσεις από τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλει η κοινή θέση 2002/402/ΚΕΠΠΑ[5], και τον κανονισμό (ΕΚ) 561/2003, για την τροποποίηση, σε ό,τι αφορά τις εξαιρέσεις από τη δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων, του κανονισμού (ΕΚ) 881/2002[6].

16. Το άρθρο 1 του κανονισμού 561/2003 προσθέτει στον κανονισμό 881/2002 το νέο άρθρο 2α, οι παράγραφοι 1 και 2 του οποίου ορίζουν τα εξής:

«1. Το άρθρο 2 δεν εφαρμόζεται στα κεφάλαια ή στους οικονομικούς πόρους, εφόσον:

α) κάποια από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ, όρισε, κατόπιν αιτήματος που υπέβαλε ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ότι τα εν λόγω κεφάλαια ή οι οικονομικοί πόροι είναι:

i) αναγκαία για την κάλυψη βασικών δαπανών, συμπεριλαμβανομένων των πληρωμών για είδη διατροφής, ενοικίου ή ενυπόθηκου δανείου, φαρμάκων και ιατρικής θεραπείας, φόρων, ασφαλίστρων και τελών σε επιχειρήσεις κοινής ωφελείας

ii) αποκλειστικά προορισμένα για την πληρωμή εύλογων επαγγελματικών αμοιβών και την εξόφληση δαπανών συνδεόμενων με την παροχή νομικών υπηρεσιών

5 — ΕΕ L 53, σ. 62.
6 — ΕΕ L 82, σ. 1.

iii) αποκλειστικά προορισμένα για την πληρωμή αμοιβών ή επιβαρύνσεων για υπηρεσίες που αφορούν την καθημερινή τήρηση ή διατήρηση κεφαλαίων [ή] οικονομικών πόρων που έχουν δεσμευθεί, και

iv) αναγκαία για έκτακτες δαπάνες, και

β) ο ορισμός αυτός κοινοποιήθηκε στην επιτροπή κυρώσεων, και

γ) i) στην περίπτωση του ορισμού δυνάμει του στοιχείου α΄, σημεία i), ii) ή iii), η επιτροπή κυρώσεων δεν έφερε αντίρρηση στον ορισμό εντός 48 ωρών από την κοινοποίηση, ή

ii) στην περίπτωση του ορισμού δυνάμει του ανωτέρω στοιχείου α΄, σημείο iv), η επιτροπή κυρώσεων ενέκρινε τον ορισμό.

2. Κάθε πρόσωπο που επιθυμεί να επωφεληθεί από τις περιλαμβανόμενες στην παράγραφο 1 διατάξεις απευθύνει το αίτημά του στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, που αναφέρεται στο παράρτημα ΙΙ.

Η αρμόδια αρχή που αναφέρεται στο παράρτημα ΙΙ κοινοποιεί αμέσως και γραπτώς στο πρόσωπο που υπέβαλε το αίτημα και σε κάθε άλλο πρόσωπο, οργανισμό ή οντότητα που είναι γνωστό ότι είναι άμεσα ενδιαφερόμενοι, κατά πόσον το αίτημα έγινε δεκτό.

Η αρμόδια αρχή ενημερώνει επίσης τα άλλα κράτη μέλη κατά πόσον το αίτημα για την εξαίρεση αυτή έγινε δεκτό.»

Γ — *Η συναφής κανονιστική ρύθμιση του εθνικού δικαίου*

17. Τα στοιχεία που προκύπτουν από τη διάταξη περί παραπομπής και από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως καθιστούν δυνατή την αρμολόγηση της συναφούς εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως, η οποία θα επιχειρηθεί αμέσως κατωτέρω.

18. Το Ηνωμένο Βασίλειο μετέφερε στην εσωτερική του έννομη τάξη τα ψηφίσματα 1390 (2002) και 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας, καθώς και τον κανονισμό 881/2002 με το διάταγμα του 2002 περί Αλ Κάιντα και Ταλιμπάν (Μέτρα των Ηνωμένων Εθνών) [Al-Qa'ida and Taliban (United Nations Measures) Order 2002][7] (στο εξής: διάταγμα του 2002). Το εν λόγω διάταγμα τροποποιήθηκε με το διάταγμα του 2006 περί Αλ Κάιντα και Ταλιμπάν (Μέτρα των Ηνωμένων Εθνών) [Al-Qa'ida and Taliban (United

7 — SI 2002, αριθ. 111.

Nations Measures) Order 2006][8] (στο εξής: διάταγμα του 2006), που τέθηκε σε ισχύ στις 16 Νοεμβρίου 2006 και το οποίο –όπως προκύπτει από την επεξηγηματική σημείωση που περιλαμβάνεται σε παράρτημά του– σκοπεί, μεταξύ άλλων, στην εφαρμογή του κανονισμού 561/2003[9].

19. Το άρθρο 7 του διατάγματος του 2002, με τίτλο «Διάθεση κεφαλαίων στον Οσάμα Μπιν Λάντεν και σε συνδεόμενα με αυτόν πρόσωπα», ορίζει:

«Όποιος, άνευ προηγούμενης άδειας του Treasury κατά την έννοια του παρόντος άρθρου, διαθέτει κεφάλαια σε πρόσωπο ή προς όφελος προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο ή προσώπου που ενεργεί για λογαριασμό περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου διαπράττει αδίκημα κατά την έννοια του παρόντος διατάγματος»[10].

20. Κατά το άρθρο 20, παράγραφος 1, του διατάγματος του 2002, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ποινές και διαδικασίες», το εν λόγω αδίκημα επισύρει χρηματική ποινή και/ή ποινή στερητική της ελευθερίας μέγιστης διάρκειας 7 ετών.

21. Το άρθρο 8 του διατάγματος του 2006, το οποίο –από της 16ης Νοεμβρίου 2006– αντικατέστησε το άρθρο 7 του διατάγματος του 2002, ορίζει:

«1. Η άμεση ή έμμεση διάθεση, άνευ προηγούμενης άδειας κατά το άρθρο 11, κεφαλαίων ή οικονομικών πόρων σε πρόσωπο ή προς όφελος προσώπου του οποίου το όνομα ορίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, απαγορεύεται.

2. Η παραβίαση της απαγορεύσεως της παραγράφου 1 αποτελεί αδίκημα. 3. Το πρόσωπο κατά του οποίου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη βάσει των διατάξεων του παρόντος άρθρου δύναται να αποδείξει, προς άρση του καταλογισμού, ότι δεν γνώριζε ή δεν είχε ευλόγως υποψιασθεί ότι θέτει, άμεσα ή έμμεσα, κεφάλαια ή οικονομικούς πόρους στη διάθεση ή προς όφελος προσώπου του οποίου το όνομα ορίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2.

[...].»

22. Το άρθρο 11 του διατάγματος του 2006, με τίτλο «Χορήγηση αδειών», ορίζει:

«1. Το Treasury δύναται να χορηγήσει άδεια για την εξαίρεση ειδικώς οριζόμενων με την άδεια πράξεων από τις απαγορεύσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, ή 8, παράγραφος 1.

8 — SI 2006, αριθ. 2952.

9 — Κατά τις παρατηρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, οι διάδικοι της κύριας δίκης συμφωνούν ότι η τροποποίηση του 2006 δεν επιφέρει κάποια μεταβολή η οποία να ασκεί εν προκειμένω επιρροή.

10 — Η μετάφραση δική μου. Το αγγλικό κείμενο έχει ως εξής: «Any person who, except under the authority of a licence granted by the Treasury under this article, makes any funds available to or for the benefit of a listed person or any person acting on behalf of a listed person is guilty of an offence under this Order».

2. Μια άδεια μπορεί

(a) να είναι γενική ή να χορηγείται σε συγκεκριμένη κατηγορία προσώπων ή σε συγκεκριμένο πρόσωπο

(b) να υπόκειται σε όρους

(c) να είναι ορισμένης ή αόριστης διάρκειας.

3. Το Treasury δύναται οποτεδήποτε να τροποποιήσει ή να ανακαλέσει την άδεια.

4. Κατά τη χορήγηση, τροποποίηση ή ανάκληση αδείας, το Treasury οφείλει:

(a) στην περίπτωση κατά την οποία η άδεια χορηγείται σε συγκεκριμένο πρόσωπο, να ειδοποιήσει εγγράφως το πρόσωπο αυτό για τη χορήγηση, τροποποίηση ή ανάκλησή της και

(b) στην περίπτωση αδείας γενικού χαρακτήρα ή αδείας χορηγούμενης σε συγκεκριμένη κατηγορία προσώπων, να λάβει τα μέτρα που κρίνει κατάλληλα για τη δημοσιοποίηση της χορηγήσεως, της τροποποιήσεως ή της ανακλήσεως.

5. Όποιος, με σκοπό την απόκτηση αδείας, εν γνώσει του ή εξ αμελείας προβαίνει σε δήλωση ή παρουσιάζει στοιχεία ή πληροφορίες αναληθείς, ως προς κρίσιμο ζήτημα, διαπράττει αδίκημα.

6. Όποιος ενεργεί βάσει αδείας χωρίς να τηρεί οιονδήποτε εκ των προβλεπόμενων σε αυτήν όρων διαπράττει αδίκημα.»

23. Το άρθρο 20, παράγραφος 3, του διατάγματος του 2006 ορίζει ότι, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η κατά το άρθρο 7 του διατάγματος του 2002 άδεια του Treasury χορηγήθηκε κατά τον αμέσως προηγούμενο της ενάρξεως ισχύος του διατάγματος του 2006 χρόνο, αυτή εξακολουθεί να ισχύει ως εάν είχε χορηγηθεί δυνάμει του άρθρου 11 του διατάγματος του 2006.

III — Ιστορικό της διαφοράς, προδικαστικό ερώτημα και εξέλιξη της διαδικασίας

24. Οι αναιρεσείουσες της κύριας δίκης, κάτοικοι Ηνωμένου Βασιλείου, ζουν με τους συζύγους τους και τα ανήλικα τέκνα τους. Τα ονόματα των συζύγων των αναιρεσειουσών περιλαμβάνονται στον κατάλογο του παραρτήματος Ι του κανονισμού.

25. Από τις παρατηρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου προκύπτει ότι ο σύζυγος της μιας εκ των αναιρεσειουσών λαμβάνει από τις αρχές του εν λόγω κράτους επίδομα αναπηρίας, το οποίο επί του παρόντος καταβάλλεται σε τραπεζικό λογαριασμό της συζύγου του, ενώ οι σύζυγοι των άλλων δύο αναιρεσειουσών δεν λαμβάνουν οποιαδήποτε κοινωνική παροχή και/ή παροχή προνοίας. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι, από οικονομικής πλευράς, τα εν λόγω πρόσωπα εξαρτώνται πλήρως από τις συζύγους τους, ήτοι από τις αναιρεσείουσες, οι οποίες μεριμνούν για την κάλυψη των βασικών οικογενειακών αναγκών.

26. Λόγω της προσωπικής τους καταστάσεως οι αναιρεσείουσες λαμβάνουν από τους αρμόδιους διοικητικούς οργανισμούς του Ηνωμένου Βασιλείου (HM Revenue and Customs και Secretary of State for Work and Pensions), σειρά ειδικών παροχών μη ανταποδοτικού χαρακτήρα (εισοδηματική ενίσχυση, επίδομα επιβιώσεως αναπήρων, οικογενειακές παροχές, επίδομα στεγάσεως, επίδομα αντισταθμίσεως του τοπικού φόρου), το ύψος των οποίων ανέρχεται σε εκατό λίρες στερλίνες περίπου εβδομαδιαίως.

27. Τον Ιούλιο του 2006, το Treasury, αναιρεσίβλητο στην κύρια δίκη, αφού διαπίστωσε ότι τα ποσά που ελάμβαναν οι αναιρεσείουσες προορίζονταν ενδεχομένως για την κάλυψη των βασικών δαπανών της οικογενείας τους, μέλος της οποίας αποτελεί και πρόσωπο που περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος του κανονισμού, και κρίνοντας, ως εκ τούτου, ότι τα ποσά αυτά μπορούσαν να θεωρηθούν «διατιθέμενα προς όφελος» του προσώπου αυτού κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού και του άρθρου 7 του διατάγματος του 2002, αποφάσισε να εξαρτήσει τη μελλοντική καταβολή των παροχών στις αναιρεσείουσες από τη χορήγηση στους αρμόδιους διοικητικούς οργανισμούς αδείας αορίστου διαρκείας.

28. Η εν λόγω άδεια συνοδεύεται από ορισμένους όρους, οι οποίοι διαφοροποιούνται ανά περίπτωση και έχουν ως σκοπό να επιτρέπουν σε εκάστη των αναιρεσειουσών να προβαίνει σε ανάληψη, από τον τραπεζικό λογαριασμό στον οποίο καταβάλλονται οι παροχές, χρηματικού ποσού που δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την κάλυψη των βασικών οικογενειακών αναγκών ύψος. Ειδικότερα, η άδεια επιβάλλει όριο στην ανάληψη μετρητών, την υποχρέωση χρήσεως χρεωστικής κάρτας για τις αγορές, καθώς και την υποχρέωση διαβιβάσεως στο Treasury, σε μηναία βάση, των αποδείξεων των πραγματοποιηθεισών δαπανών, προκειμένου να εξακριβώνεται ότι το ύψος αυτών δεν υπερβαίνει

το όριο που δικαιολογεί η κάλυψη των βασικών οικογενειακών αναγκών. Επιπροσθέτως, η άδεια επισημαίνει στις αναιρεσείουσες ότι η διάθεση στους συζύγους τους, τα ονόματα των οποίων περιλαμβάνονται στον κατάλογο, κεφαλαίων και/ή οικονομικών πόρων αποτελεί πράξη ποινικώς κολάσιμη κατά τις διατάξεις της εθνικής ποινικής νομοθεσίας.

29. Θεωρώντας ότι η επιβολή του εν λόγω περιοριστικού καθεστώτος δεν δικαιολογείται στην περίπτωσή τους, οι αναιρεσείουσες προσέφυγαν ενώπιον του High Court ζητώντας την άρση των περιορισμών. Κατά την άποψή τους, η καταβολή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας στη σύζυγο προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος Ι του κανονισμού δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 του κανονισμού και, συνεπώς, δεν προϋποθέτει τη χορήγηση αδείας κατά το άρθρο 2α.

30. Το High Court απέρριψε την προσφυγή των αναιρεσειουσών, αποφαινόμενο ότι η καταβολή κοινωνικών παροχών στη σύζυγο προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο μπορούσε να θεωρηθεί έμμεση διάθεση κεφαλαίων προς όφελος του προσώπου αυτού και, συνεπώς, πράξη απαγορευόμενη από το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού. Κατά της αποφάσεως του High Court, οι αναιρεσείουσες άσκησαν έφεση. Στις 6 Μαρτίου 2007, το Court of Appeal απέρριψε την έφεση, υιοθετώντας στο σύνολό του το σκεπτικό της αποφάσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

31. Κατόπιν τούτου, οι αναιρεσείουσες προσέφυγαν σε τελευταίο βαθμό στο House of Lords, η Appellate Committee του οποίου παρουσίασε στις 21 Φεβρουαρίου 2008 εισήγηση με την οποία επισήμανε ότι η αίτησή τους αναιρέσεως ήγειρε ορισμένα ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού και, ειδικότερα, το ζήτημα αν οι όροι «προς όφελος», οι οποίοι χρησιμοποιούνται στη διατύπωση της εν λόγω διατάξεως, πρέπει να νοηθούν latu sensu, ως καλύπτοντες δηλαδή κάθε διάθεση χρημάτων από την οποία οριζόμενα στον κατάλογο πρόσωπα μπορούν να αντλήσουν όφελος ή εάν, αντιθέτως, αφορούν μόνο τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες κεφάλαια και/ή οικονομικοί πόροι «τίθενται προδήλως στη διάθεση των εν λόγω προσώπων, τα οποία δύνανται, ως εκ τούτου, να αποφασίσουν ελεύθερα τον τρόπο χρησιμοποιήσεώς τους».

32. Με τη διάταξη περί παραπομπής, το House of Lords αναγνωρίζει ότι η χορήγηση της κατά το άρθρο 2α αδείας είναι απολύτως απαραίτητη προκειμένου να καταβληθούν κοινωνικές παροχές και παροχές προνοίας στους συζύγους των αναιρεσειουσών, καθώς και προκειμένου να επιτραπεί σε αυτές να θέσουν κεφάλαια και/ή οικονομικούς πόρους στη διάθεση των συζύγων τους· το House of Lords επισημαίνει, εντούτοις, ότι το ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω,

είναι, μάλλον, η αναγκαιότητα ή μη χορηγήσεως αδείας για την καταβολή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας στις ίδιες τις αναιρεσείουσες.

33. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, μια ιδιαιτέρως ευρεία ερμηνεία των όρων «προς όφελος» του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού θα ήταν ανακόλουθη προς την παράγραφο 3 του ιδίου άρθρου, η οποία απαγορεύει τη διάθεση οικονομικών πόρων σε περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο μόνο στον βαθμό κατά τον οποίο η διάθεση αυτή καθιστά δυνατή την εκ μέρους του «απόκτηση [....] κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών». Η προϋπόθεση αυτή, την οποία το House of Lords κρίνει σύμφωνη προς τον σκοπό του ψηφίσματος 1390 (2002), θα έπρεπε, κατά την άποψη του εν λόγω δικαστηρίου, να τυγχάνει εφαρμογής και στο πλαίσιο του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η παράγραφος 2, στοιχείο a, του ψηφίσματος δεν διακρίνει μεταξύ κεφαλαίων και οικονομικών πόρων.

34. Αφετέρου, κατά το House of Lords, η αποδοχή της προτεινόμενης από το Treasury ερμηνείας του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού θα συνεπαγόταν ένα δυσανάλογο αποτέλεσμα, καθόσον θα σήμαινε ότι όποιος καταβάλλει χρήματα στη σύζυγο περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου (επί παραδείγματι, ο εργοδότης της ή ακόμη και η τράπεζά της) οφείλει να λάβει άδεια, κατά το άρθρο 2α του κανονισμού, για τον λόγο και μόνον ότι αυτή κατοικεί μαζί με περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο και ότι το πρόσωπο αυτό θα μπορούσε να αντλήσει όφελος από τις δαπάνες στις οποίες προβαίνει η σύζυγός του.

35. Επιπροσθέτως, το House of Lords εκτιμά ότι οι όροι που επιβάλλει το Treasury για τη χορήγηση αδείας συνιστούν καθεστώς «εισδύσεως» στη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής. Οι όροι της αδείας είναι πράγματι διαμορφωμένοι κατά τρόπο ώστε να εμποδίζουν, κατ' ουσίαν, τη σύζυγο να δαπανά οιοδήποτε χρηματικό ποσό, ανεξαρτήτως του εισοδήματός της, άνευ προηγούμενης αδείας του Treasury.

36. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 2α του κανονισμού αναφέρεται σε καταβολές που πραγματοποιούνται υπέρ περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, ενώ το ζήτημα που ανακύπτει στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης είναι αν η καταβολή παροχών σε πρόσωπα των οποίων τα ονόματα δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο προϋποθέτει τη χορήγηση αδείας, με την αιτιολογία ότι τα εισπραττόμενα ποσά πρόκειται να δαπανηθούν εν μέρει προς όφελος περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου.

37. Βάσει των ανωτέρω θεωρήσεων, με διάταξη της 30ής Απριλίου 2008, το House of Lords ανέστειλε την ενώπιόν του εκκρεμή διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Εφαρμόζεται το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 881/2002 του Συμβουλίου και στην περίπτωση καταβολής κρατικών κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας στη σύζυγο προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο που κατήρτισε η επιτροπή κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας σύμφωνα με το ψήφισμα 1267

(1999), για τον λόγο και μόνον ότι η αυτή συμβιεί με το πρόσωπο αυτό και χρησιμοποιήσει ή δύναται να χρησιμοποιήσει μέρος των χρημάτων για την αγορά προϊόντων και υπηρεσιών των οποίων θα κάνει χρήση ή θα επωφεληθεί και το περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο;»

38. Κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστηρίου, πέραν των αναιρεσειουσών της κύριας δίκης, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Εσθονική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή.

39. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 11ης Νοεμβρίου 2009, οι αναιρεσείουσες, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή υπέβαλαν προφορικές παρατηρήσεις.

IV — Υποβληθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις

40. Κατά τις αναιρεσείουσες της κύριας δίκης, η απόφαση του Treasury να εξαρτήσει την καταβολή των παροχών που δικαιούνται από τη χορήγηση αδείας, συνοδευόμενης από ιδιαιτέρως περιοριστικούς όρους, εξομοιώνει την κατάστασή τους με εκείνην περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, μολονότι τα ονόματα των ιδίων δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο και ούτε υφίστανται εναντίον τους υποψίες για τρομοκρατική δράση.

41. Οι αναιρεσείουσες επισημαίνουν ότι τα εν λόγω επιδόματα προορίζονται, μεταξύ άλλων, για την παροχή βοήθειας σε είδος στους περιλαμβανόμενους στον κατάλογο συζύγους τους. Όπως υποστηρίζουν, η πράξη αυτή δεν συνιστά διάθεση κεφαλαίων σε αυτούς· συνεπώς, το ενδεχόμενο να αποτελεί η εκ μέρους των αρμόδιων αρχών καταβολή χρηματικών ποσών στις αναιρεσείουσες έμμεση διάθεση κεφαλαίων στους συζύγους τους, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού, πρέπει να αποκλεισθεί. Ομοίως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι με τον τρόπο αυτόν περιέρχονται οικονομικοί πόροι στη διάθεση προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο: πράγματι, το άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής του τους οικονομικούς πόρους από τους οποίους πρόσωπο περιλαμβανόμενο στον κατάλογο δεν δύναται να προσπορισθεί κεφάλαια, αγαθά ή υπηρεσίες («εξαιρούμενοι πόροι»). Κατά την άποψη των αναιρεσειουσών, μια ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού επεκτείνουσα το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως σε κεφάλαια που τίθενται στη διάθεση τρίτων, για τον λόγο και μόνον ότι αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την απόκτηση εξαιρούμενων πόρων προς όφελος περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου θα ήταν ανακόλουθη προς την εξαίρεση αυτή.

42. Συναφώς, οι αναιρεσείουσες προσθέτουν ότι η προτεινόμενη από τις ίδιες ερμηνεία του

άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού δεν είναι αντίθετη προς την ερμηνεία στην οποία προέβη το Δικαστήριο με την απόφαση Möllendorf[11], με την οποία προσδιορίστηκε κατά τρόπο ευρύ η έκταση της επιβαλλόμενης από την εν λόγω διάταξη απαγορεύσεως: συγκεκριμένα, το επίμαχο αγαθό στην υπόθεση εκείνη αποτελούσε «οικονομικό πόρο» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού, καθόσον μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο για τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Αντιθέτως, οι περιορισμοί στην εκ μέρους των αναιρεσειουσών απόκτηση κεφαλαίων δεν σκοπούν στην παρεμπόδιση της χρηματοδοτήσεως τέτοιου είδους δραστηριοτήτων.

43. Οι αναιρεσείουσες επισημαίνουν, τέλος, ότι η ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού στην οποία προέβη το Treasury προσβάλλει τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, ειδικότερα δε το δικαίωμα ιδιοκτησίας και το δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Όσον αφορά δε το δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, κατά τις αναιρεσείουσες, οι επιβαλλόμενοι από το καθεστώς χορηγήσεως αδείας περιορισμοί δεν είναι ανάλογοι προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς, ενώ οι λόγοι που προβάλλονται προς δικαιολόγηση των εν λόγω περιορισμών δεν είναι λυσιτελείς ούτε αποχρώντες κατά την έννοια της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου[12]. Ομοίως, αναφερόμενες στο δικαίωμα ιδιοκτησίας, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι, ακριβώς όπως στην υπόθεση Kadi[13], στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως πρέπει να εξετασθεί το ζήτημα αν οι σημαντικοί περιορισμοί που επιβάλλονται στο εν λόγω δικαίωμα μπορούν να θεωρηθούν δικαιολογημένοι και σύμφωνοι προς την αρχή της αναλογικότητας.

44. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ερειδόμενη σε γραμματική ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, και, ειδικότερα, της φράσεως «προς όφελος» και επικαλούμενη τη συνήθη σημασία των χρησιμοποιούμενων όρων, υποστηρίζει ότι η επιβαλλόμενη από το εν λόγω άρθρο απαγόρευση καλύπτει οιανδήποτε διάθεση κεφαλαίων από την οποία περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο μπορεί να αντλήσει όφελος, ανεξαρτήτως αν τα εν λόγω κεφάλαια χρησιμοποιούνται για τον πορισμό κεφαλαίων ή οικονομικών πόρων στο εν λόγω πρόσωπο εν προκειμένω, εφόσον οι αναιρεσείουσες χρησιμοποιούν τα καταβαλλόμενα σε αυτές ποσά για τις δαπάνες που είναι αναγκαίες, μεταξύ άλλων, για τη συντήρηση των συζύγων τους, είναι σαφές ότι η εκ μέρους των αρμόδιων αρχών καταβολή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας σε αυτές συνιστά διάθεση κεφαλαίων προς όφελος των συζύγων τους κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η εν λόγω κυβέρνηση διευκρίνισε επίσης ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού εφαρμόζεται επί της καταβολής των επίμαχων επιδομάτων, καθόσον τα επιδόματα αυτά προορίζονται, *εκ φύσεως* και ανεξαρτήτως της εν τοις πράγμασι χρησιμοποιήσεώς τους, για την παροχή ωφελημάτων σε περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο. Συγκεκριμένα, σκοπός των εν λόγω επιδομάτων είναι η κάλυψη των αναγκών του οικογενειακού πυρήνα μέρος του οποίου αποτελεί και το πρόσωπο αυτό, ενώ το ύψος τους καθορίζεται σε συνάρτηση με τον αριθμό των μελών του οικογενειακού

11 — Απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2007, C-117/06, Möllendorf και Möllendorf-Miehuus (Συλλογή 2007, σ. I-8361, σκέψη 46).

12 — Βλ., ειδικότερα, ΕΔΔΑ, απόφαση Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 4ης Δεκεμβρίου 2008, αρίθ. 30562/04 και 30566/04, *Recueil des arrêts et décisions* 2008, § 101.

13 — Απόφαση της 3ης Νοεμβρίου 2008, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-402/05 P και C-415/05 P, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 2008, σ. I-6351).

πυρήνα, συνυπολογιζομένου του περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου.

45. Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η ερμηνεία αυτή είναι, εξάλλου, σύμφωνη προς το γράμμα και τον σκοπό του ψηφίσματος 1390 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας, το οποίο επιβάλλει απαγορεύσεις διατυπωμένες κατά τρόπο ιδιαιτέρως ευρύ – όπως επιβεβαιώνεται και από τη νομολογία του Δικαστηρίου[14]– με σκοπό τον αποκλεισμό οιασδήποτε οικονομικής στηρίξεως στα περιλαμβανόμενα στον κατάλογο πρόσωπα.

46. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, η αναγνώριση σε οιονδήποτε της δυνατότητας καλύψεως των βασικών δαπανών περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου θα καθιστούσε κενή περιεχομένου την εξαίρεση του άρθρου 2α του κανονισμού, το οποίο ορίζει ότι, όχι μόνο το περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο, αλλά κάθε «ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο» οφείλει να λάβει άδεια προκειμένου να χρησιμοποιήσει κεφάλαια ή να καταστήσει κεφάλαια διαθέσιμα προς κάλυψη των βασικών δαπανών περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου.

47. Επιπλέον, κατά την άποψη του Ηνωμένου Βασιλείου, η προϋπόθεση του άρθρου 2, παράγραφος 3, το οποίο απαγορεύει τη διάθεση οικονομικών πόρων σε περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο μόνο στον βαθμό κατά τον οποίο η διάθεση αυτή καθιστά δυνατή την εκ μέρους του «απόκτηση [....] κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών» δεν μπορεί να εφαρμοσθεί στο πλαίσιο της παραγράφου 2 του ιδίου άρθρου: λόγω της φύσεώς τους τα κεφάλαια χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ρευστότητα σε σχέση με τους οικονομικούς πόρους και για τον λόγο αυτόν διέπονται από αυστηρότερο καθεστώς.

48. Αναφερόμενο στις «υπέρμετρα επαχθείς» συνέπειες που, κατά τις αναιρεσείουσες, συνεπάγεται για τις ίδιες το καθεστώς χορηγήσεως αδείας, το Ηνωμένο Βασίλειο επισημαίνει, αφενός, ότι οι επιβαλλόμενες από τον κανονισμό απαγορεύσεις δύνανται, εκ φύσεως, να παραγάγουν ζημιογόνα αποτελέσματα για τους τρίτους[15] και, αφετέρου, ότι οι συνέπειες αυτές εξαρτώνται στην πραγματικότητα από τους όρους χορηγήσεως αδείας που επιβάλλει η εθνική νομοθεσία.

49. Τέλος, προς απάντηση στο επιχείρημα των αναιρεσειουσών κατά το οποίο μια ευρεία ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, θα είχε ως αποτέλεσμα την επέκταση της ισχύος των προβλεπόμενων από αυτό απαγορεύσεων (i) στον μισθό που καταβάλλεται στο/στη σύζυγο περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου ή σε μέλος της οικογενείας του (ii) στις χορηγίες προς ευαγή ένωση η

14 — Βλ., προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11 απόφαση Möllendorf (σκέψεις 50-55), και προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 13 απόφαση Kadi (σκέψη 169).

15 — Βλ. απόφαση της 30ής Ιουλίου 1996, C-84/95, Bosphorus (Συλλογή 1996, σ. I-3953, σκέψη 22).

οποία μεριμνά για την παροχή αρωγής σε περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο, το Ηνωμένο Βασίλειο επισημαίνει ότι, εν αντιθέσει προς την υπό κρίση υπόθεση, σε καμία εκ των δύο αυτών περιπτώσεων δεν υφίσταται, μεταξύ της διαθέσεως κεφαλαίων και του οφέλους που αντλεί το περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο, «σύνδεσμος» ικανός να δικαιολογήσει την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως.

50. Κατά την άποψη της Εσθονικής Κυβερνήσεως, η καταβολή επιδομάτων στη σύζυγο περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού και, ως εκ τούτου, δεν προϋποθέτει τη χορήγηση αδείας. Κατά την εν λόγω κυβέρνηση, ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως περιορίζουσα την είσπραξη κεφαλαίων εκ μέρους τρίτων, μη περιλαμβανόμενων στον κατάλογο, προσώπων θα είχε ως αποτέλεσμα την εν τοις πράγμασι εξομοίωση των προσώπων αυτών με περιλαμβανόμενα στον κατάλογο πρόσωπα.

51. Κατά την εν λόγω κυβέρνηση, μια ερμηνεία η οποία εξομοιώνει τη χορήγηση κεφαλαίων σε τρίτο, ο οποίος συνδέεται με περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο με οικογενειακούς ή άλλου είδους δεσμούς, με υπαγωγή κεφαλαίων στην εξουσία διαθέσεως του προσώπου αυτού ή με διάθεση κεφαλαίων προς όφελός του δεν θεμελιώνεται ούτε στο γράμμα ούτε στον σκοπό του ψηφίσματος 1390 (2002), το οποίο ορίζει ότι μόνο τα πρόσωπα των οποίων τα ονόματα περιλαμβάνονται στον κατάλογο που κατήρτισε η επιτροπή κυρώσεων μπορούν να υπαχθούν στο προβλεπόμενο καθεστώς κυρώσεων.

52. Η Εσθονική Κυβέρνηση επισημαίνει, επίσης, ότι σε περίπτωση παραβάσεως των διατάξεων του κανονισμού εκ μέρους τρίτου τυγχάνει εφαρμογής η εθνική ποινική νομοθεσία, ενώ σε περίπτωση κατά την οποία τρίτος συμμετέχει, μέσω περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, σε τρομοκρατικές δραστηριότητες, θα πρέπει να προτείνεται η εγγραφή του στον κατάλογο ώστε να υπάγεται και αυτός στο προβλεπόμενο από τον εν λόγω κανονισμό καθεστώς κυρώσεων.

53. Τέλος, κατά την Εσθονική Κυβέρνηση, ακόμη και αν, εν πάση περιπτώσει, γινόταν δεκτό ότι ο κανονισμός επιτρέπει τον περιορισμό της προσβάσεως τρίτων σε ίδια κεφάλαια, οι όροι της άδειας τους οποίους επιβάλλει το Treasury συνιστούν αδικαιολόγητη επέμβαση στην ιδιωτική ζωή των αναιρεσειουσών, η οποία, όχι μόνο δεν δικαιολογείται από τον κίνδυνο που εν δυνάμει ενέχει η συμπεριφορά του τρίτου (πράγματι, δεν μπορεί να θεωρηθεί ρεαλιστική η άποψη ότι είναι δυνατή η χρηματοδότηση τρομοκρατικής δραστηριότητας μέσω επιδόματος το ύψος του οποίου μόλις επιτρέπει την κάλυψη των βασικών οικογενειακών αναγκών), αλλά αποδεικνύεται δυσανάλογη, καθόσον θα μπορούσε να αποφευχθεί μέσω της προσφυγής σε εναλλακτικές λύσεις

λιγότερο περιοριστικές των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αναιρεσειουσών.

54. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η καταβολή στις αναιρεσείουσες επιδομάτων τα οποία αυτές χρησιμοποιούν για την παροχή βοήθειας σε είδος προς τους συζύγους τους εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των επιβαλλόμενων από το άρθρο 2 του κανονισμού απαγορεύσεων και, συνεπώς, απαιτεί ειδική άδεια. Η Επιτροπή συνάγει το συμπέρασμα αυτό από την ανάλυση του γράμματος και του σκοπού του άρθρου 2 του κανονισμού και του ψηφίσματος 1390 (2000), καθώς και του καθεστώτος εξαιρέσεων που εισήγαγε στον κανονισμό το άρθρο 2α.

55. Κατά την Επιτροπή, πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη ήταν να προσδώσει στις διατάξεις του άρθρου 2 του κανονισμού το ευρύτερο δυνατό περιεχόμενο, με σκοπό την καθιέρωση ενός ολοκληρωμένου και δραστικού καθεστώτος οικονομικών κυρώσεων. Τούτο προκύπτει όχι μόνον από το γράμμα της εν λόγω διατάξεως, αλλά και από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το οποίο, με την απόφαση Möllendorf[16], προέβη σε ευρεία ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού η οποία, κατά την άποψη της Επιτροπής, πρέπει, καταρχήν, να γίνει δεκτή και για το άρθρο 2, παράγραφος 2.

16 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 13 (σκέψεις 50 και 51).

56. Επιπροσθέτως, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, κατά την ερμηνεία του κανονισμού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ψήφισμα 1390 (2002) το οποίο, επιδιώκοντας τους γενικού συμφέροντος σκοπούς καταπολεμήσεως της τρομοκρατίας και διατηρήσεως της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, περιλαμβάνει διατάξεις διατυπωμένες με όρους των οποίων το περιεχόμενο είναι εξαιρετικά ευρύ, σκοπώντας στον αποκλεισμό οιασδήποτε οικονομικής αρωγής στα περιλαμβανόμενα στον κατάλογο πρόσωπα. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι ούτε από τον κανονισμό ούτε το ψήφισμα προκύπτει οποιαδήποτε υποχρέωση των κρατών μελών να εξετάζουν, προ της εφαρμογής των προβλεπόμενων απαγορεύσεων, αν υφίσταται ή όχι συγκεκριμένος κίνδυνος διαθέσεως των κεφαλαίων ή των οικονομικών πόρων για τρομοκρατικούς σκοπούς μια τέτοια προϋπόθεση θα συνεπαγόταν τον κίνδυνο καταστρατήγησης των επιβαλλόμενων περιοριστικών μέτρων και θα προκαλούσε σοβαρές δυσχέρειες σε ζητήματα αξιολογήσεως και εφαρμογής.

57. Κατά την Επιτροπή, η ίδια η εισαγωγή, με το άρθρο 2α, καθεστώτος εξαιρέσεων ανθρωπιστικού χαρακτήρα –οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τους οικονομικούς πόρους και τα κεφάλαια που είναι «αναγκαία για την κάλυψη βασικών δαπανών»– καταδεικνύει ότι η παροχή στέγης, τροφής και άλλων αγαθών πρώτης ανάγκης σε περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο εκ μέρους της ίδιας της συζύγου του καλύπτεται καταρχήν από τις απαγορεύσεις του άρθρου 2 του κανονισμού επομένως, η εν λόγω παροχή μπορεί να επιτραπεί μόνον υπό τις προϋποθέσεις και κατά τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 2α. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι τα ονόματα των αναιρεσειουσών δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο, υπενθυμίζει, ωστόσο, ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, περιοριστικά μέτρα οικονομικού χαρακτήρα δύνανται, εκ

φύσεως, να έχουν επιπτώσεις σε τρίτους, οι οποίες όμως δικαιολογούνται από τη σπουδαιότητα των επιδιωκόμενων σκοπών.

V — Νομική ανάλυση

Α — *Επί του προδικαστικού ερωτήματος*

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

58. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει, κατόπιν εξετάσεως των παραμέτρων της υπό κρίση υποθέσεως, αν οι λεπτομέρειες του εθνικού καθεστώτος χορηγήσεως αδείας που καθιερώθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2α συνεπάγονται ή όχι δυσανάλογη προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αναιρεσειουσών.

59. Καθόσον το ύψος των επιδομάτων που καταβάλλονται στις αναιρεσείουσες είναι εκ των προτέρων επιμελώς υπολογισμένο ώστε να παρέχει τα απολύτως αναγκαία προς το ζην, η Επιτροπή διερωτάται εν τέλει εάν είναι εξίσου απαραίτητο να εξασφαλίζεται, εκ των υστέρων, ότι τα εν λόγω ποσά δεν δαπανώνται για άλλους σκοπούς. Κατά την άποψή της, θα μπορούσε να τεθεί σε εφαρμογή ένας πιο διακριτικός μηχανισμός, όπως, επί παραδείγματι, μέριμνα για την πιστή τήρηση εκ μέρους των κρατών μελών των υποχρεώσεων αμοιβαίας ενημερώσεως και ανταλλαγής πληροφοριών που υπέχουν από το άρθρο 8 του κανονισμού. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, όπως προκύπτει, στο Ηνωμένο Βασίλειο η χορήγηση αδείας δεν απαιτείται για την καταβολή στις αναιρεσείουσες ενδεχόμενων εισοδημάτων από εργασία, ενώ, λογικώς, η προέλευση των κεφαλαίων που περιέρχονται σε αυτές δεν θα έπρεπε να ασκεί επιρροή κατά την εφαρμογή των επιβαλλόμενων από τον κανονισμό απαγορεύσεων.

60. Με το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα το House of Lords ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί από το Δικαστήριο αν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 881/2002 εμπίπτει και η καταβολή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας στη σύζυγο προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος του κανονισμού, για τον λόγο και μόνον ότι οι δύο σύζυγοι συμβιούν και ότι οι εν λόγω παροχές χρησιμοποιούνται ή δύνανται να χρησιμοποιηθούν εν μέρει προς όφελος του περιλαμβανομένου στον κατάλογο προσώπου.

61. Με το υποβληθέν στο Δικαστήριο ερώτημα ζητείται, επομένως, να διευκρινισθεί αν, όπως υποστηρίζει το Treasury, καταβάλλοντας τα εν λόγω επιδόματα στις αναιρεσείουσες, οι οποίες θα τα χρησιμοποιήσουν, μεταξύ άλλων, για την παροχή βοήθειας σε είδος στους συζύγους τους, οι αρμόδιες αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου θέτουν, άμεσα ή έμμεσα, κεφάλαια στη διάθεση ή προς όφελος περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, παραβιάζοντας με τον τρόπο αυτόν τις απαγορεύσεις του άρθρου 2 του κανονισμού ή αν, αντιθέτως, όπως υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες της κύριας δίκης και κατά την άποψη που φαίνεται να υιοθετεί το αιτούν

δικαστήριο, οι συγκεκριμένες καταβολές δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου.

62. Προ της εξετάσεως του περιεχομένου της εν λόγω διατάξεως, επιβάλλονται ορισμένες σύντομες διευκρινίσεις σχετικά με τα πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της και τα αποτελέσματα που η διάταξη αυτή μπορεί να συνεπάγεται για πρόσωπα που δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο του παραρτήματος του κανονισμού.

63. Συναφώς, πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι, για την εφαρμογή των μέτρων που διαλαμβάνονται στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, η Κοινότητα προσέφυγε στην έκδοση κανονισμού, ήτοι μιας κανονιστικής πράξεως άμεσης ισχύος η οποία εφαρμόζεται κατά τρόπο ομοιόμορφο επί όλων των φυσικών και νομικών προσώπων που είναι εγκατεστημένα εντός της Κοινότητας. Απαγορεύοντας την άμεση ή έμμεση υπαγωγή κεφαλαίων ή οικονομικών πόρων στην εξουσία διαθέσεως περιλαμβανόμενων στον κατάλογο προσώπων ή τη διάθεση αυτών προς όφελος των εν λόγω προσώπων, το άρθρο 2 του κανονισμού 881/2002 δεσμεύει, συνεπώς, οιονδήποτε είναι σε θέση να προβεί σε τέτοιες ενέργειες. Όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, στο πλαίσιο της οποίας συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της, η υποχρέωση συμμορφώσεως προς την εν λόγω απαγόρευση επιβάλλεται συνεπώς τόσο στους φορείς που χορηγούν τις παροχές όσο και στις αναιρεσείουσες.

64. Επιπροσθέτως, πρέπει να επισημανθεί ότι, με την απόφαση Bosphorus[17], το Δικαστήριο, αφενός, έκρινε ότι η σπουδαιότητα των σκοπών που επιδιώκονται με τη λήψη μέτρου επιβολής κυρώσεων κατ' εφαρμογήν δεσμευτικών ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας[18] δύναται να δικαιολογήσει «έστω και σοβαρές αρνητικές συνέπειες», «[που προξενούν] ζημία σε πρόσωπα τα οποία δεν φέρουν καμία ευθύνη για την κατάσταση η οποία οδήγησε στην επιβολή των κυρώσεων»[19] και, αφετέρου, υπενθύμισε ότι, κατά πάγια νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα οποία επικαλέσθηκε η προσφεύγουσα στο πλαίσιο της υποθέσεως ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, επί της οποίας εκδόθηκε, κατόπιν υποβολής προδικαστικού ερωτήματος, η απόφαση του Δικαστηρίου, «δεν αποτελούν απόλυτες προνομίες και ότι στην άσκησή τους μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί δικαιολογούμενοι από σκοπούς γενικού συμφέροντος τους οποίους επιδιώκει η Κοινότητα»[20]. Ομοίως, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, μολονότι η μεταγενέστερη νομολογία του Δικαστηρίου, με αφετηρία την απόφαση Kadi[21], προσδίδει μεγαλύτερη βαρύτητα στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η νομολογία αυτή δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την αρχή κατά την οποία κανονισμός που προβλέπει κυρώσεις –όπως αυτές της υποθέσεως Bosphorus και της υπό κρίση υποθέσεως– δύναται να έχει επιπτώσεις σε πρόσωπα διαφορετικά από εκείνα τα οποία αφορούν οι προβλεπόμενες από αυτόν κυρώσεις.

17 — Βλ., ανωτέρω, υποσημείωση 15.

18 — Εν προκειμένω του κανονισμού (ΕΟΚ) 990/93 του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 1993, για τις συναλλαγές μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (Σερβία και Μαυροβούνιο) (ΕΕ L 102, σ. 14).

19 — Βλ. σκέψεις 22 και 23 της αποφάσεως.

20 — Βλ. προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15 απόφαση Bosphorus (σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 — Βλ., ανωτέρω, υποσημείωση 13. Βλ., ως πλέον πρόσφατη, απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2009, C-399/06 P και C-403/06 P, Hassan κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I-11393).

65. Επομένως, οι αναιρεσείουσες της κύριας δίκης, μολονότι δεν συγκαταλέγονται μεταξύ των προσώπων του καταλόγου του παραρτήματος του κανονισμού και ενώ δεν μπορεί να επεκταθεί σε αυτές η επικινδυνότητα που χαρακτηρίζει τα εν λόγω πρόσωπα για τον λόγο και μόνον ότι έχουν συνάψει γάμο και συμβιούν με πρόσωπα των οποίων τα ονόματα περιλαμβάνονται στον κατάλογο, δύνανται να υποστούν ενδεχόμενη βλάβη από την εφαρμογή των απαγορεύσεων του άρθρου 2 του κανονισμού.

66. Πρέπει, τέλος, να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων οι οποίοι μπορούν να δικαιολογηθούν για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι οι λόγοι που συνδέονται με την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας, δεν δύνανται, εντούτοις, να συνιστούν, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου σκοπού, ανεπίτρεπτη και δυσανάλογη επέμβαση δυναμένη να καταστήσει κενά περιεχομένου τα προστατευόμενα δικαιώματα[22].

67. Εφόσον, επομένως, συναχθεί το συμπέρασμα ότι συντρέχουν οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή των απαγορεύσεων του άρθρου 2 του κανονισμού επί των επίμαχων επιδομάτων και ότι για την καταβολή αυτών απαιτείται η κατά το άρθρο 2α άδεια, οι όροι για τη χορήγηση της εν λόγω άδειας, εκ μέρους των αρμόδιων αρχών του Ηνωμένου Βασιλείου, πρέπει να είναι σύμφωνοι προς την προαναφερθείσα αρχή της αναλογικότητας. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι μόνο το δικαίωμα των αναιρεσειουσών για προστασία της περιουσίας τους αλλά και το δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής τους ζωής[23].

68. Δεν θα υπεισέλθω εντούτοις στην ουσία του συγκεκριμένου ζητήματος, καθώς στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως το Δικαστήριο δεν καλείται να αποφανθεί επί ενδεχόμενης παραβιάσεως της εν λόγω αρχής.

2. Επί της εκτάσεως της απαγορεύσεως του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 881/2002

69. Η ανάλυση του περιεχομένου του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού επιβάλλει αποσαφήνιση της εκτάσεως της προβλεπόμενης από αυτό απαγορεύσεως προκειμένου να διαπιστωθεί αν η απαγόρευση αυτή τυγχάνει εφαρμογής στην περίπτωση της υποθέσεως της κύριας δίκης.

22 — Βλ., προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 13 απόφαση Kadi (σκέψεις 354 επ).

23 — Σχετικά με το δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2006, C-540/03, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2006, σ. I-5769)· της 11ης Ιουλίου 2002, C-60/00, Carpenter (Συλλογή 2002, σ. I-6279), και της 23ης Σεπτεμβρίου 2003, C-109/01, Akrich (Συλλογή 2003, σ. I-9607).

70. Συναφώς, επιβάλλεται, εκ προοιμίου, η επισήμανση ότι εν προκειμένω δεν αμφισβητείται ο χαρακτήρας ως «κεφαλαίων» των παροχών που λαμβάνουν οι αναιρεσείουσες: συγκεκριμένα, καταβάλλοντας στις αναιρεσείουσες χρηματικά ποσά ως κοινωνικές παροχές και παροχές προνοίας, οι οικείοι φορείς θέτουν στη διάθεσή τους κεφάλαια κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού, και όχι «οικονομικούς πόρους» κατά την έννοια της παραγράφου 2, του ιδίου άρθρου.

71. Λαμβανομένου τούτου υπόψη, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, τα εν λόγω ποσά κατατίθενται σε λογαριασμό όψεως των αναιρεσειουσών ή σε λογαριασμό που τηρεί το Treasury επ' ονόματί τους και για λογαριασμό τους. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείεται η δυνατότητα περιελεύσεως, μέσω της καταβολής παροχών στις αναιρεσείουσες, κεφαλαίων *κατά τρόπο άμεσο* στη διάθεση των συζύγων τους, τα ονόματα των οποίων περιλαμβάνονται στον κατάλογο του παραρτήματος Ι του κανονισμού.

72. Ομοίως, φρονώ ότι, καταβάλλοντας τις επίμαχες παροχές στις αναιρεσείουσες και ελλείψει στοιχείων που να επιτρέπουν ακόμη και να πιθανολογηθεί ότι αυτές εκχωρούν εν όλω ή εν μέρει τα λαμβανόμενα ποσά στους συζύγους τους, οι οικείοι φορείς δεν θέτουν *εμμέσως* κεφάλαια στη διάθεση περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου. Πράγματι, τα εν λόγω ποσά καταβάλλονται στις αναιρεσείουσες και δεν θα μπορούσαν να περιέλθουν στην εξουσία διαθέσεως των συζύγων τους παρά μόνον εφόσον εκχωρούνταν σε αυτούς από τις ίδιες τις αναιρεσείουσες. Εντούτοις, στο πλαίσιο των δικών που διεξήχθησαν ενώπιον των –πλειόνων βαθμών δικαιοδοσίας– εθνικών δικαστηρίων, συμπεριλαμβανομένης της κύριας δίκης, ουδέποτε αμφισβητήθηκε το γεγονός ότι οι αναιρεσείουσες απείχαν από μια τέτοια ενέργεια. Επισημαίνεται εκ περισσού, εξάλλου, ότι μια τέτοια πράξη θα συνεπαγόταν καταστρατήγηση της επιβαλλόμενης από το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού απαγορεύσεως περί άμεσης υπαγωγής κεφαλαίων στην εξουσία διαθέσεως περιλαμβανομένου στον κατάλογο προσώπου, ενώ, ελλείψει αδείας κατά το άρθρο 2α του κανονισμού, οι αναιρεσείουσες θα απειλούνταν με τις κυρώσεις που προβλέπει η εθνική κανονιστική ρύθμιση μεταφοράς.

73. Στην πραγματικότητα, το Treasury επισημαίνει την αναγκαιότητα εξαρτήσεως της καταβολής των παροχών στις αναιρεσείουσες από τη χορήγηση αδείας όχι τόσο διότι θεωρεί, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, πιθανό να θέσουν αυτές τα εν λόγω ποσά στη διάθεση των συζύγων τους, όσο λόγω του γεγονότος ότι οι αναιρεσείουσες χρησιμοποιούν τα ποσά αυτά για την κάλυψη των δαπανών των οικογενειών τους, μέλη των οποίων είναι και οι σύζυγοί τους. Κατά την άποψη του Treasury (του οποίου η θέση έγινε δεκτή από το πρωτοβάθμιο και το δευτεροβάθμιο εθνικό δικαστήριο), καταβάλλοντας τις παροχές στις αναιρεσείουσες, οι αρμόδιοι οργανισμοί, μολονότι δεν υπάγουν (άμεσα ή έμμεσα) κεφάλαια στην εξουσία διαθέσεως των συζύγων των αναιρεσειουσών, *διαθέτουν κεφάλαια προς όφελός τους,* κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού.

74. Η ερμηνευτική αμφιβολία αφορά συνεπώς την έκταση της διαλαμβανόμενης στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού απαγορεύσεως περί «διαθέσεως κεφαλαίων προς όφελος» προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο του κανονισμού. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν από το αιτούν δικαστήριο ερώτημα, πρέπει συνεπώς να εξετασθεί αν, όπως υποστηρίζει το αναιρεσίβλητο της κύριας δίκης, η εν λόγω απαγόρευση πρέπει να νοηθεί εν ευρεία εννοία –ήτοι ως καλύπτουσα οιοδήποτε ποσό από το οποίο περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο μπορεί να αντλήσει όφελος– ή εάν, αντιθέτως, η απαγόρευση αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό στενότερη έννοια, όπως προτείνουν οι αναιρεσείουσες και το αιτούν δικαστήριο.

75. Προς τούτο, επιβάλλεται καταρχάς να τονισθεί ότι οι αντικρουόμενες ερμηνευτικές θέσεις τις οποίες προτείνουν το αιτούν δικαστήριο και οι διάδικοι της κύριας δίκης και οι οποίες εκτέθηκαν και στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου ανάγονται στην αγγλική διατύπωση της εν λόγω διατάξεως, κατά την οποία «[n]o funds shall be made available, directly or indirectly, to, or for the benefit of, a natural or legal person, group or entity designated by the Sanctions Committee and listed in Annex I».

76. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο ομοιόμορφο λαμβανομένων υπόψη των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων[24]· η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μια από τις γλωσσικές αυτές αποδόσεις δεν μπορεί να αποτελεί αποκλειστικό κριτήριο για την ερμηνεία της διατάξεως αυτής ούτε μπορεί να δοθεί στη διατύπωση αυτή προβάδισμα έναντι των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων. Συγκεκριμένα, μια τέτοια προσέγγιση θα ήταν ασύμβατη με την επιταγή περί ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου[25].

77. Επομένως, η διάταξη του άρθρου 2, παράγραφος 2, δεν προσφέρεται σε αναμφίλεκτη γραμματική ερμηνεία, λόγω της ανομοιογένειας που επικρατεί μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεών της.

78. Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η ευρεία ερμηνεία που το ίδιο προτείνει, υπάγοντας στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού την παροχή σε περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο βοήθειας σε είδος, μπορεί να θεμελιωθεί στην πραγματοποιούμενη με το άρθρο 2, παράγραφος 2, διάκριση μεταξύ «*made available to*» («διατίθεται σε») και

24 — Αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 1967, 19/67, Van Der Vecht (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 617)· της 12ης Νοεμβρίου 1969, C-29/69, Stauder (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 147, σκέψεις 3 και 4)· της 12ης Ιουλίου 1979, 9/79, Koschniske (Συλλογή τόμος 1979/ΙΙ, σ. 321, σκέψη 6)· της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, CILFIT (Συλλογή 1982, σ. 3415, σκέψη 18)· της 27ης Μαρτίου 1990, C-372/88, Cricket St Thomas (Συλλογή 1990, σ. I-1345, σκέψη 19), και της 3ης Απριλίου 2008, C-187/07, Endendijk (Συλλογή 2008, σ. I-2115, σκέψη 22).

25 — Βλ. απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1998, C-149/97, Institute of the Motor Industry (Συλλογή 1998, σ. I-7053, σκέψη 16) και προπαρατεθείσα απόφαση Endendijk (σκέψη 23).

«*made available for the benefit of*» («διατίθεται προς όφελος»)[26]. Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, προκειμένου να μη στερείται σημασίας, η διατύπωση «for the benefit of» πρέπει να θεωρείται εφαρμοστέα σε περιπτώσεις όπως η προκειμένη, κατά τις οποίες δεν τίθενται κεφάλαια στη διάθεση περιλαμβανόμενων στον κατάλογο προσώπων («made available to»), πλην όμως τα πρόσωπα αυτά αντλούν όφελος από βοήθεια σε είδος.

79. Η ερμηνεία αυτή θα μπορούσε άλλωστε να ισχύσει για όλες τις γλωσσικές αποδόσεις (επί παραδείγματι, την ολλανδική, τη σουηδική, τη φινλανδική, την ουγγρική) οι οποίες, όπως η αγγλική, χρησιμοποιούν μόνο το ρηματικό σύνταγμα «θέτω στη διάθεση», κατά τρόπο ώστε η απαγόρευση να καλύπτει τόσο τη διάθεση «σε» περιλαμβανόμενα στον κατάλογο πρόσωπα, όσο και τη διάθεση «προς όφελός τους». Στο σύνολο σχεδόν των εν λόγω γλωσσικών αποδόσεων είναι, εξάλλου, σαφές ότι τα επιρρήματα «άμεσα ή έμμεσα» αναφέρονται τόσο στη διάθεση «σε», όσο και στη διάθεση «προς όφελος» των περιλαμβανόμενων στον κατάλογο προσώπων· συνεπώς, όπως προκύπτει, η κανονιστική ρύθμιση επιβάλλει την απαγόρευση διαθέσεως κεφαλαίων «σε» πρόσωπα του καταλόγου (άμεσα ή έμμεσα) ή «προς όφελός» τους (άμεσα ή έμμεσα).

80. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, η εκ μέρους των αρμόδιων οργανισμών καταβολή των παροχών στις αναιρεσείουσες συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά της *έμμεσης* διαθέσεως κεφαλαίων *προς όφελος* των συζύγων τους.

81. Η θέση του Ηνωμένου Βασιλείου φαίνεται να επιρρωννύεται από την ανάλυση των αποδόσεων του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού στις νεολατινικές γλώσσες, οι οποίες χρησιμοποιούν διαφορετική διατύπωση για την απόδοση της φράσεως «made available for the benefit of», απαγορεύοντας όχι τη «διάθεση κεφαλαίων προς όφελος» των εν λόγω προσώπων, αλλά τη «χρησιμοποίηση» κεφαλαίων «προς όφελός τους»[27]. Με τον τρόπο αυτόν, η απαγόρευση που επιβάλλει η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση δεν καλύπτει μόνο την υπαγωγή κεφαλαίων στην *εξουσία διαθέσεως* περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, αλλά οιανδήποτε μορφή *χρησιμοποιήσεως* των εν λόγω κεφαλαίων από την οποία το πρόσωπο αυτό μπορεί να αντλήσει όφελος. Εντούτοις, ενώ, σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις που μόλις αναφέρθηκαν, τα επιρρήματα «άμεσα ή έμμεσα» αναφέρονται σαφώς στην απαγόρευση «διαθέσεως κεφαλαίων» σε πρόσωπα του καταλόγου, δεν ισχύει το ίδιο για την απαγόρευση «χρησιμοποιήσεως κεφαλαίων προς όφελος» αυτών των προσώπων. Συνεπώς, βάσει των γλωσσικών αυτών αποδόσεων η απαγόρευση δεν δύναται να επεκταθεί και στην καταβολή των επίμαχων επιδομάτων στις αναιρεσείουσες, καθώς αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί «έμμεση χρησιμοποίηση» κεφαλαίων προς όφελος περιλαμβανόμενων στον κατάλογο προσώπων.

26 — Η υπογράμμιση δική μου.

27 — Στη γαλλική «utilisé au bénéfice»· στην ισπανική «utilizar en beneficio»· στην πορτογαλική «utilizados em benefício»· στη ρουμανική «utilizat în beneficiul».

82. Η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, καθίσταται ακόμη πιο σύνθετη εξαιτίας του γεγονότος ότι ορισμένες γλωσσικές εκδοχές του κανονισμού, μολονότι για την απόδοση της φράσεως «made available for the benefit of» καταφεύγουν σε ειδικό όρο, αντί του ρήματος «χρησιμοποιώ» προκρίνουν άλλα ρήματα επιδεχόμενα διαφορετική ερμηνεία. Τούτο ισχύει, επί παραδείγματι, στην περίπτωση της ιταλικής αποδόσεως, η οποία απαγορεύει να «διατίθενται» (stanziare) κεφάλαια προς όφελος περιλαμβανομένων στον κατάλογο προσώπων. Το εν λόγω ρήμα, με τη σημασία του «παραχωρώ ένα ποσό για συγκεκριμένο σκοπό», οδηγεί ενδεχομένως στο συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, η απαγορευόμενη από τη διάταξη πράξη ολοκληρώνεται με την απλή καταβολή των επιδομάτων στις αναιρεσείουσες (οι οποίες θα τα χρησιμοποιήσουν προς όφελος των συζύγων τους), ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι τα επιρρήματα «άμεσα ή έμμεσα» δεν προσδιορίζουν μόνο το ρηματικό σύνταγμα «διατίθεται σε» αλλά και το ρηματικό σύνταγμα «διατίθεται προς όφελος». Αντιστοίχως, η διατύπωση της γερμανικής αποδόσεως της επίμαχης διατάξεως απαγορεύει, κατά τρόπο γενικό, να «ωφελούν» τα κεφάλαια περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο, ενώ δεν καθιστά σαφή –ούτε όμως και αποκλείει– τη σχέση των επιρρημάτων «άμεσα ή έμμεσα» με το συγκεκριμένο ρήμα, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτόν μια ερμηνεία η οποία εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, παράγραφος 2, την περίπτωση κατά την οποία, όπως εν προκειμένω, τα κεφάλαια «ωφελούν» το περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο κατά τρόπο έμμεσο.

83. Λόγω των σημαντικών αποκλίσεων των γλωσσικών αποδόσεων του κανονισμού που μόλις παρουσιάσθηκαν και οι οποίες επιτρέπουν πολλαπλές πιθανές ερμηνείες του, φρονώ ότι η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 2 δεν συμβάλλει καθοριστικά στον προσδιορισμό της εκτάσεως των απαγορεύσεων που αυτό επιβάλλει και ότι είναι, ως εκ τούτου, αναγκαία η εξέταση της εν λόγω διατάξεως με γνώμονα το συγκείμενό της και τους σκοπούς της κανονιστικής ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί μέρος[28].

84. Ειδικότερα, εφόσον ο κανονισμός εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας, επιβάλλεται να ληφθούν υπόψη το κείμενο και οι επιδιωκόμενοι από το ψήφισμα σκοποί[29].

85. Κατά την παράγραφο 2, στοιχείο a, του ψηφίσματος 1390 (2002), «κεφάλαια, χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ή οικονομικοί πόροι» δεν μπορούν «να διατίθενται, άμεσα ή έμμεσα, προς όφελος» προσώπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο για τον

28 — Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 1977, 30/77, Bouchereau (Συλλογή τόμος 1977, σ. 617, σκέψη 14)· της 17ης Νοεμβρίου 1983, 292/82, Merck (Συλλογή 1983, σ. 3781, σκέψη 12)· της 28ης Μαρτίου 1985, 100/84, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 1985, σ. 1169, σκέψη 17)· προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Cricket St Thomas (σκέψεις 18-19)· της 17ης Οκτωβρίου 1991, C-100/90, Επιτροπή κατά Δανίας (Συλλογή 1991, σ. I-5089, σκέψη 8)· της 17ης Οκτωβρίου 1995, C-83/94, Leifer κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-3231, σκέψη 22), και προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 24 απόφαση Endendijk (σκέψη 23).

29 — Βλ. προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15 απόφαση Bosphorus (σκέψεις 13-14)· προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11 απόφαση Möllendorf (σκέψη 68) και προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 13 απόφαση Kadi (σκέψη 297).

οποίο έγινε λόγος με το σημείο 3 των προτάσεων[30]. Η κατ' αυτόν τον τρόπο επιβαλλόμενη απαγόρευση, η οποία διατυπώνεται με όρους ιδιαιτέρως ευρείς, σκοπεί συνεπώς στην πρόληψη οιασδήποτε διαθέσεως κεφαλαίων, χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ή οικονομικών πόρων προς όφελος προσώπων των οποίων τα ονόματα περιλαμβάνονται στον κατάλογο για τον οποίο έγινε λόγος με το σημείο 3 των προτάσεων, ούτως ώστε να εμποδίζεται η εκ μέρους των προσώπων αυτών άντληση οφέλους[31].

86. Λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου από το εν λόγω ψήφισμα σκοπού καταπολεμήσεως της διεθνούς τρομοκρατίας, η εν λόγω απαγόρευση πρέπει να νοηθεί ως κατατείνουσα στη μη χρησιμοποίηση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων από τα περιλαμβανόμενα στον εν λόγω κατάλογο πρόσωπα *για τρομοκρατικούς σκοπούς.* Πέραν του γεγονότος ότι υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί και η γαλλική απόδοση της παραγράφου 2, στοιχείο a, του ψηφίσματος –κατά την οποία η απαγόρευση διαθέσεως κεφαλαίων «προς όφελος» περιλαμβανόμενων στον κατάλογο προσώπων έχει ως σκοπό να εμποδίσει τα εν λόγω πρόσωπα να χρησιμοποιούν τα κεφάλαια αυτά «pour les fins qu'ils poursuivent»–, η συγκεκριμένη ερμηνεία επιβεβαιώνεται από το ψήφισμα 1822 (2008) του Συμβουλίου Ασφαλείας της 30ής Ιουνίου 2008, το οποίο, αφού υπενθυμίζει, στην παράγραφο 1, στοιχείο a, τις απαγορεύσεις που επιβάλλει η παράγραφος 2, στοιχείο a, του ψηφίσματος 1390 (2002), διευκρινίζει ότι οι συγκεκριμένες απαγορεύσεις εφαρμόζονται «στους χρηματοοικονομικούς πόρους οιασδήποτε μορφής […] *οι οποίοι χρησιμοποιούνται προς στήριξη της Αλ Κάιντα, του Οσάμα Μπιν Λάντεν και των Ταλιμπάν*»[32].

87. Συνεπώς, από μια ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού η οποία λαμβάνει δεόντως υπόψη τον σκοπό του ψηφίσματος 1390 (2002) προκύπτει ότι, ανεξαρτήτως της ορολογίας που απαντά στις διάφορες γλωσσικές αποδόσεις, η εν λόγω διάταξη έχει ως σκοπό να θέσει υπό έλεγχο τους ποικίλους τρόπους δια των οποίων περιλαμβανόμενα στον κατάλογο πρόσωπα δύνανται να αποκτήσουν κεφάλαια, προκειμένου να δοθεί το ευρύτερο δυνατό περιεχόμενο στην επιβαλλόμενη στα εν λόγω πρόσωπα απαγόρευση αποκτήσεως, κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο, της εξουσίας διαθέσεως τέτοιων κεφαλαίων και, συνεπώς, να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο διοχετεύσεως αυτών σε τρομοκρατικές δραστηριότητες. Προς την κατεύθυνση αυτή έχει άλλωστε αποφανθεί το Δικαστήριο με την απόφαση Kadi[33], με την οποία έχει κρίνει ότι «κύριος σκοπός του κανονισμού 881/2002 είναι η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας, ιδίως η αποκοπή των πηγών χρηματοδοτήσεώς της, με τη δέσμευση των κεφαλαίων και των οικονομικών πόρων εκείνων των προσώπων ή οντοτήτων ως προς τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι εμπλέκονται σε σχετικές δραστηριότητες».

88. Συνεπώς, φρονώ ότι δεν είναι ορθό να συνταχθώ με την άποψη του Treasury, κατά την οποία σκοπός του ψηφίσματος (και του κανονισμού) είναι ο αποκλεισμός κάθε μορφής οικονομικής στηρίξεως σε πρόσωπα που περιλαμβάνονται στον κατάλογο του παραρτήματος I του κανονισμού. Οι απαγορεύσεις που επιβάλλουν τα εν λόγω νομοθετικά κείμενα διατυπώνονται μεν με γενικούς όρους, πλην όμως τυγχάνουν εφαρμογής μόνο στον βαθμό κατά τον οποίο έχουν ως σκοπό να εμποδίσουν την εκ μέρους των προσώπων αυτών χρησιμοποίηση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων για τρομοκρατικούς

30 — Στην αγγλική «made available […] for such person's benefit»· στην ισπανική «pongan […] a disposición de esas personas»· στη γαλλική «rendus disponibles […] pour les fins qu'ils poursuivent».

31 — Βλ. προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11 απόφαση Möllendorf (σκέψη 56).

32 — Παράγραφος 4 του ψηφίσματος· η υπογράμμιση δική μου.

33 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 13 (σκέψη 169).

σκοπούς, καθώς και την εκ μέρους τους απόκτηση κεφαλαίων ή οικονομικών πόρων από τρίτους, κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο, προς επίτευξη τέτοιων σκοπών.

89. Για τον λόγο αυτόν τείνω να συμμεριστώ τις επιφυλάξεις που εκφράζει το αιτούν δικαστήριο ως προς την πραγματική δυνατότητα ερμηνείας των όρων «διατίθεται προς όφελος» του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού κατά τρόπο διευρύνοντα το εννοιολογικό τους περιεχόμενο ώστε αυτό να καλύπτει τη χορήγηση σε *τρίτους* κεφαλαίων δυνάμενων να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη των βασικών δαπανών περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου. Πράγματι, δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτό ότι η χορήγηση επιδομάτων που προορίζονται για την κάλυψη των αναγκών οικογενειακού πυρήνα, και τα οποία χρησιμοποιούνται πράγματι προς τούτο κατά τρόπο ο οποίος να επιτρέπει στο περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο να αντλεί όφελος αποκλειστικά σε είδος, ενέχει κίνδυνο διοχετεύσεως κεφαλαίων σε τρομοκρατικές δραστηριότητες. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο σε περιπτώσεις όπως η προκειμένη, κατά την οποία οι αναιρεσείουσες λαμβάνουν ένα μικρό ποσό, υπολογισμένο επιμελώς εκ των προτέρων κατά τρόπο ώστε να επαρκεί για την κάλυψη μόνο των απολύτως αναγκαίων για τη συντήρηση της οικογενείας δαπανών.

90. Για τους προεκτεθέντες λόγους φρονώ ότι δεν είναι πειστική η θέση την οποία υποστήριξε το Ηνωμένο Βασίλειο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση[34], θέση που, κατά την άποψή μου, χαρακτηρίζεται από άκρα τυπολατρία. Είναι βεβαίως αληθές, όπως υποστηρίζει η εν λόγω κυβέρνηση, ότι οι επίμαχες παροχές, καθόσον χορηγούνται υπέρ του οικογενειακού πυρήνα προσώπου που περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος Ι του κανονισμού και καθορίζονται σε συνάρτηση με τις ανάγκες όλων των μελών του πυρήνα αυτού, έχουν, *εκ φύσεως* και ανεξαρτήτως της συγκεκριμένης χρησιμοποιήσεώς τους, ως σκοπό να ωφελήσουν το πρόσωπο αυτό. Εντούτοις, είναι εξίσου αληθές ότι η *λειτουργία* των εν λόγω επιδομάτων, *ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο αυτά θα χρησιμοποιηθούν,* συνίσταται στην παροχή στον οικογενειακό πυρήνα μόνο των αναγκαίων για τη συντήρηση των μελών του μέσων, ενώ το ύψος των επιδομάτων καθορίζεται σε συνάρτηση με αυτή τους την αποστολή. Ειδικότερα, το όφελος που οι εν λόγω παροχές προορίζονται να προσπορίσουν στον δικαιούχο τους και του οποίου απολαύουν πράγματι οι σύζυγοι των αναιρεσειουσών της κύριας δίκης δεν υπερβαίνει το μέτρο που είναι αναγκαίο για τη συντήρηση του δικαιούχου αυτού και της οικογενείας του. Ωστόσο, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που επιδιώκουν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και ο κατ' εφαρμογήν τους εκδοθείς κανονισμός, ήτοι της καταπολεμήσεως της διεθνούς τρομοκρατίας μέσω της αποκοπής της από της πηγές χρηματοδοτήσεώς της, η υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού της καταβολής των εν λόγω παροχών σε μέλος του οικογενειακού πυρήνα προσώπου περιλαμβανόμενου στον κατάλογο, σε περιπτώσεις οι οποίες, όπως η προκειμένη, αποκλείουν την περιέλευση των οικείων ποσών στην εξουσία διαθέσεώς του, δεν μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη. Το συμπέρασμα αυτό συνάδει εξάλλου με την επιταγή περί προστασίας του δικαιώματος των αναιρεσειουσών για σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής.

34 — Βλ., ανωτέρω, σημείο 44.

91. Στα μέχρι τούδε εκτεθέντα πρέπει να προστεθεί ότι η ευρεία ερμηνεία της κατ' άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού έννοιας «προς όφελος» την οποία προτείνουν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Επιτροπή –κατά την οποία οιαδήποτε καταβολή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας στο/στη σύζυγο περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου προϋποθέτει τη χορήγηση αδείας, καθόσον τα εν λόγω κεφάλαια χρησιμοποιούνται ή δύνανται να χρησιμοποιηθούν για την παροχή βοήθειας σε είδος στο πρόσωπο αυτό– ενέχει τον κίνδυνο της σχεδόν άνευ ορίων διευρύνσεως του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού, ώστε να καλύπτει αφεύκτως όχι μόνον οιαδήποτε καταβολή χρηματικών ποσών υπέρ συζύγου προσώπου που περιλαμβάνεται στον κατάλογο (επί παραδείγματι, τον μισθό του ή μια χορηγία), αλλά και όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες το πρόσωπο αυτό αντλεί εμμέσως όφελος από την ύπαρξη λιγότερο ή περισσότερο άμεσων δεσμών με τρίτο, μη περιλαμβανόμενο στον κατάλογο, πρόσωπο με το οποίο συμβιεί (η σύζυγος ή και άλλα μέλη της οικογενείας του) ή με το οποίο συνδέεται με ιδιαίτερους δεσμούς συγγενείας ή φιλίας ή ακόμη και οικονομικούς.

92. Βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων, φρονώ ότι η εκ μέρους των αρχών του Ηνωμένου Βασιλείου καταβολή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας στις αναιρεσείουσες δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί διάθεση *κεφαλαίων* προς όφελος περιλαμβανόμενων στον κατάλογο προσώπων, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού.

93. Κατά την άποψή μου, δεν μπορούν ομοίως να θεωρηθούν ως *οικονομικοί πόροι* κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, του κανονισμού τα αγαθά και οι υπηρεσίες που παρέχουν σε είδος οι αναιρεσείουσες στους συζύγους τους και να γίνει, ως εκ τούτου, δεκτό ότι οι εν λόγω αρχές, καταβάλλοντας κεφάλαια στις αναιρεσείουσες, διαθέτουν εμμέσως οικονομικούς πόρους σε ή προς όφελος περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, κατά παράβαση των επιβαλλόμενων από το άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού απαγορεύσεων.

94. Για τους σκοπούς του κανονισμού, ως οικονομικοί πόροι νοούνται, πράγματι, «κάθε είδους περιουσιακά στοιχεία, υλικά ή άυλα, κινητά ή ακίνητα, τα οποία δεν είναι κεφάλαια αλλά μπορεί να χρησιμοποιούνται για την απόκτηση κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών» (άρθρο 1, παράγραφος 2). Συνακολούθως προς τον ορισμό αυτόν, το άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού, επιβάλλοντας την απαγόρευση διαθέσεως οικονομικών πόρων σε ή προς όφελος περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, διευκρινίζει ότι προϋπόθεση για την εφαρμογή της εν λόγω απαγορεύσεως είναι η κατ' αυτόν τον τρόπο παροχή στο περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο της δυνατότητας «[αποκτήσεως] κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών».

95. Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού των επιβαλλόμενων από τον κανονισμό απαγορεύσεων, ο οποίος –όπως μόλις επισημάνθηκε– συνίσταται στην καταπολέμηση της

διεθνούς τρομοκρατίας μέσω του ελέγχου των διαφόρων πηγών χρηματοδοτήσεώς της, προβάλλει με σαφήνεια η ratio της εν λόγω προϋποθέσεως: εάν από τη διάθεση «κάθε είδους περιουσιακ[ών] στοιχεί[ων], υλικ[ών] ή άυλ[ων], κινητ[ών] ή ακίνητ[ων]» δεν είναι δυνατός ο πορισμός κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών, το περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο δεν δύναται να διοχετεύσει τα μέσα αυτά σε τρομοκρατικούς δραστηριότητες και, συνεπώς, τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία δεν μπορούν να θεωρηθούν οικονομικοί πόροι κατά την έννοια του κανονισμού[35].

96. Είναι αληθές ότι, όπως επισημάνθηκε με ορισμένες από τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, με την απόφαση Möllendorf[36], το Δικαστήριο ερμήνευσε το πεδίο εφαρμογής της υπό εξέταση διατάξεως κατά τρόπο ιδιαιτέρως ευρύ· εντούτοις, στην υπόθεση εκείνη, το αγαθό που αποτελούσε αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης «αναμφιβόλως [ενέπιπτε] στην έννοια των “οικονομικών πόρων” όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 1, σημείο 2», του κανονισμού, ως ακίνητο περιουσιακό στοιχείο που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί προς πορισμό κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών. Αντιθέτως, το ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω έγκειται στη δυνατότητα εξομοιώσεως των αγαθών ή υπηρεσιών πρώτης ανάγκης που οι αναιρεσείουσες παρέχουν στους συζύγους τους με οικονομικούς πόρους κατά την έννοια του κανονισμού.

97. Φρονώ, εντούτοις, ότι, μεριμνώντας για την καταβολή του μισθώματος στο πλαίσιο μισθώσεως ακινήτου ως κατοικίας ή για την εξόφληση λογαριασμών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, οι αναιρεσείουσες δεν παρέχουν στους συζύγους τους οικονομικούς πόρους, καθόσον πρόκειται για ωφελήματα τα οποία αυτοί δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν για τον πορισμό κεφαλαίων και αγαθών ή την αγορά υπηρεσιών[37]. Όσον αφορά, περαιτέρω, την εκ μέρους των αναιρεσειουσών αγορά αγαθών τα οποία προορίζονται μεν για προσωπική χρήση των συζύγων τους, μπορούν, όμως, εν δυνάμει να αποτελέσουν αντικείμενο οικονομικής εκμεταλλεύσεως εκ μέρους αυτών, εκτιμώ ότι, λαμβανομένου υπόψη του μικρού ύψους των χορηγούμενων εν προκειμένω επιδομάτων, τα οποία μόλις επαρκούν για την κάλυψη των βασικών οικογενειακών αναγκών, δεν μπορεί να θεωρηθεί ρεαλιστικό το ενδεχόμενο ότι το περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο μεταπωλεί τα εν λόγω αγαθά για τον πορισμό κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών με σκοπό τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων.

98. Χρησιμοποιώντας, επομένως, τα ποσά που λαμβάνουν για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών πρώτης ανάγκης, των οποίων θα επωφεληθούν και οι σύζυγοί τους, οι αναιρεσείουσες δεν διαθέτουν οικονομικούς πόρους σε αυτούς ή προς όφελος αυτών, κατά την έννοια του κανονισμού, καθόσον από την εν λόγω βοήθεια σε είδος δεν είναι δυνατός ο πορισμός κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών που να δύνανται να χρησιμοποιηθούν για τρομοκρατική δραστηριότητα. Συνεπώς,

35 — Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι ο αποκλεισμός από το genus «οικονομικοί πόροι» των περιουσιακών στοιχείων από τα οποία δεν είναι δυνατός ο πορισμός κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών απαντά μεν στον κανονισμό, όχι όμως και στο ψήφισμα 1390 (2002), το οποίο δεν προβαίνει σε τέτοια διάκριση και, εν αντιθέσει προς τον κανονισμό, δεν προσφέρει κάποιον ορισμό της έννοιας «οικονομικοί πόροι».

36 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11 (σκέψη 46).

37 — Συναφώς, βλ., επίσης, «Βέλτιστες πρακτικές της ΕΕ για την αποτελεσματική εφαρμογή περιοριστικών μέτρων» (Έγγραφο 8666/08 της 21ης Απριλίου 2008), παράγραφοι 45, 48 και 51.

καταβάλλοντας στις αναιρεσείουσες χρηματικά ποσά, υπό τη μορφή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας, τις οποίες αυτές θα χρησιμοποιήσουν εν συνεχεία για την κάλυψη, μεταξύ άλλων, των βασικών αναγκών των συζύγων τους, οι αρμόδιες αρχές δεν θέτουν εμμέσως οικονομικούς πόρους στη διάθεση ή προς όφελος αυτών κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού.

99. Βάσει του συνόλου των ανωτέρω εκτιμήσεων, φρονώ, συνεπώς, ότι, καταβάλλοντας στις αναιρεσείουσες χρηματικά ποσά, υπό τη μορφή κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας, οι αρμόδιες αρχές δεν καταστρατηγούν τις επιβαλλόμενες από τον κανονισμό απαγορεύσεις.

100. Έναντι του συμπεράσματος αυτού δεν δύναται, κατά την άποψή μου, να αντιταχθεί η θέση ότι ερμηνεία του άρθρου 2 του κανονισμού αποκλείουσα τη χορήγηση των επίμαχων επιδομάτων από το πεδίο εφαρμογής του θα καθιστούσε περιττό το προβλεπόμενο από το άρθρο 2α ειδικό καθεστώς εξαιρέσεων.

101. Συναφώς, πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει, το εν λόγω άρθρο, η παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του οποίου ορίζει ότι «κατόπιν αιτήματος που υπέβαλε ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο» δύνανται να επιτραπούν εξαιρέσεις από τις απαγορεύσεις του άρθρου 2, είναι διατυπωμένο κατά τρόπο ευρύ, ούτως ώστε να συμπεριλάβει στον κύκλο των προσώπων που έχουν την υποχρέωση αποκτήσεως αδείας όχι μόνο το περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο, το οποίο επιδιώκει την πρόσβαση στα δεσμευθέντα περιουσιακά του στοιχεία, αλλά και οιονδήποτε τρίτο προτίθεται να θέσει στη διάθεση ή προς όφελος περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου, κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο, κεφάλαια και/ή οικονομικούς πόρους[38].

102. Λαμβανομένου τούτου υπόψη, είναι απολύτως σαφές ότι το προβλεπόμενο από το άρθρο 2α καθεστώς χορηγήσεως αδειών έχει ως σκοπό τον αποκλεισμό της δυνατότητας διαθέσεως σε τρομοκρατικές δραστηριότητες κεφαλαίων ή πόρων που έχουν αποδεσμευθεί ή των οποίων η χρησιμοποίηση επιτρέπεται για την κάλυψη των απαριθμούμενων στο άρθρο 2α, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, δαπανών. Συνακολούθως προς τον σκοπό αυτόν, το εν λόγω καθεστώς πρέπει, κατά την άποψή μου, να διέπει τις μεταβιβάσεις που επιτρέπουν την περιέλευση στη διάθεση περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου κεφαλαίων και/ή οικονομικών πόρων και παρέχουν σε αυτό τη δυνατότητα να αποφασίσει για τη χρησιμοποίησή τους προς κάλυψη δαπανών που προβλέπονται από την εν λόγω διάταξη. Ο κίνδυνος μη σύννομης διαχειρίσεως των κεφαλαίων ελλοχεύει, πράγματι, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα κεφάλαια ή οι πόροι τίθενται, *άμεσα ή έμμεσα,* στη διάθεση περιλαμβανόμενου στον κατάλογο προσώπου και όχι στην περίπτωση κατά την οποία τρίτος αναλαμβάνει

38 — Βλ., επίσης, κατευθυντήριες γραμμές για τις αιτήσεις εξαιρέσεως που περιλαμβάνονται στις προπαρατεθείσες «Βέλτιστες πρακτικές της ΕΕ για την αποτελεσματική εφαρμογή περιοριστικών μέτρων» του 2008, κατά τις οποίες «[έ]να πρόσωπο ή μια οντότητα που επιθυμεί να θέσει κεφάλαια ή οικονομικούς πόρους στη διάθεση προσώπου ή οντότητας που έχει χαρακτηριστεί οφείλει να ζητά σχετική άδεια» (παράγραφος 59).

απευθείας την κάλυψη των συγκεκριμένων δαπανών.

103. Εν προκειμένω, εντούτοις, η ευχέρεια διαθέσεως των ποσών που λαμβάνονται ως επιδόματα, καθώς και η δυνατότητα χρησιμοποιήσεώς τους για την κάλυψη οικιακών δαπανών *παραμένουν στην εξουσία τρίτου*. Επιβάλλεται, επιπροσθέτως, η υπόμνηση ότι, όπως προκύπτει από την ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου σχηματισθείσα δικογραφία, είναι σαφές ότι δεν υπήρξε εκχώρηση των επίμαχων ποσών από τις αναιρεσείουσες στους συζύγους τους.

104. Τέλος, φρονώ ότι δεν είναι πειστικό το επιχείρημα που έγινε δεκτό με τις αποφάσεις των πρωτοβάθμιων εθνικών δικαστηρίων και το οποίο προέβαλε το Ηνωμένο Βασίλειο με τις γραπτές παρατηρήσεις του, κατά το οποίο ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού επιτρέπουσα σε τρίτο να αναλάβει τις βασικές δαπάνες προσώπου περιλαμβανόμενου στον κατάλογο του παραρτήματος Ι του κανονισμού θα απήλλασσε το πρόσωπο αυτό από το βάρος καλύψεως των ατομικών του αναγκών και θα του επέτρεπε να διοχετεύσει σε τρομοκρατικές δραστηριότητες περιουσιακά στοιχεία αποκτηθέντα με άλλα μέσα.

105. Πράγματι, διερωτώμαι με ποιον τρόπο περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο δύναται να αποκτήσει τέτοιου είδους πρόσθετα περιουσιακά στοιχεία, δεδομένου ότι τα κεφάλαια και/ή οι οικονομικοί πόροι του έχουν δεσμευθεί κατά την έννοια του άρθρου 1 του κανονισμού και λαμβανομένων υπόψη των περιορισμών που επιβάλλει το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού ως προς την απόκτηση κεφαλαίων και/ή οικονομικών πόρων εκ μέρους τρίτων, ελλείψει ειδικής αδείας κατά την έννοια του άρθρου 2α. Το γεγονός ότι τρίτος αναλαμβάνει τις βασικές δαπάνες ενός τέτοιου προσώπου θα έχει, επομένως, ως μοναδικό αποτέλεσμα την απαλλαγή του προσώπου αυτού από την υποχρέωση αποκτήσεως αδείας για την πρόσβαση σε ίδια κεφάλαια και/ή οικονομικούς πόρους –εφόσον βεβαίως υφίστανται τέτοιοι– προκειμένου να καλύψει τις εν λόγω δαπάνες, δεν θα του επέτρεπε, ωστόσο, αυτομάτως να χρησιμοποιήσει τα περιουσιακά του στοιχεία, τα οποία παραμένουν δεσμευμένα, ούτε να δέχεται κεφάλαια και/ή οικονομικούς πόρους από τρίτους, με σκοπό τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Ασφαλώς, δεν μπορούν να αποκλεισθούν ενδεχόμενες καταστρατηγήσεις των επιβαλλόμενων από τον κανονισμό απαγορεύσεων, πλην όμως τούτο θα μπορούσε να συμβεί ανεξαρτήτως της καλύψεως των εν λόγω δαπανών από τρίτο.

106. Εξάλλου, η εξάρτηση της εκ μέρους τρίτου αναλήψεως των δαπανών από τον όρο χορηγήσεως αδείας κατά το άρθρο 2α του κανονισμού δεν προσφέρεται προς άρση των επιφυλάξεων που εκφράζει το Ηνωμένο Βασίλειο. Πράγματι, σκοπός του εν λόγω άρθρου είναι η παροχή στα πρόσωπα που περιλαμβάνονται στον κατάλογο του παραρτήματος 1 του κανονισμού της δυνατότητας αποκτήσεως των αναγκαίων για τη συντήρησή τους μέσων. Ως εκ τούτου, με ή άνευ αδείας, η παρέμβαση του τρίτου θα απήλλασσε το

περιλαμβανόμενο στον κατάλογο πρόσωπο από το βάρος καλύψεως των βασικών του αναγκών ιδίαις δαπάναις, προσφέροντάς του τη δυνατότητα να διοχετεύσει σε τρομοκρατικούς σκοπούς ενδεχόμενους πόρους αποκτηθέντες κατά παραβίαση των επιβαλλόμενων από τον κανονισμό απαγορεύσεων. Επιπροσθέτως, η εφαρμογή της διαδικασίας χορηγήσεως αδείας του άρθρου 2α του κανονισμού δεν θα απέκλειε ούτε θα καθιστούσε λιγότερη πιθανό το ενδεχόμενο μιας τέτοιας παραβιάσεως, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη διάταξη σκοπεί αποκλειστικώς στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου παράνομης διαχειρίσεως αποδεσμευμένων κεφαλαίων και/ή πόρων.

107. Εντούτοις, όπως έχει πλειστάκις υπομνησθεί ανωτέρω, ο κίνδυνος αυτός δεν συντρέχει εν προκειμένω, ούτε θεωρητικώς, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των επίμαχων παροχών, σκοπός των οποίων είναι η παροχή και μόνον των μέσων που είναι αναγκαία για την κάλυψη των βασικών αναγκών του οικογενειακού πυρήνα στον οποίο χορηγούνται, ούτε εν τοις πράγμασι, δεδομένου ότι στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης δεν αμφισβητείται ότι οι αναιρεσείουσες δεν θέτουν στη διάθεση των συζύγων τους τα ποσά που λαμβάνουν, αλλά παρέχουν απλώς σε αυτούς βοήθεια σε είδος.

VI — Πρόταση

108. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο υποβληθέν από το House of Lords προδικαστικό ερώτημα την απάντηση ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 881/2002 του Συμβουλίου, της 27ης Μαΐου 2002, δεν εφαρμόζεται επί της καταβολής κρατικών κοινωνικών παροχών και παροχών προνοίας, όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, στη σύζυγο προσώπου του οποίου το όνομα περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος Ι του εν λόγω κανονισμού, λόγω του γεγονότος και μόνον ότι αυτή συμβιεί με το πρόσωπο αυτό και ότι διαθέτει ή δύναται να διαθέσει μέρος των χρημάτων για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών των οποίων θα κάνει χρήση ή θα επωφεληθεί και το περιλαμβανόμενο στον εν λόγω κατάλογο πρόσωπο.